

UZ ČLANAK O POČETKU HRVATSKOGA JEZIČNOGA STANDARDA

Stjepan Babić

Mislim da prethodni članak ne će donijeti nikakve koristi ni njegovu autoru ni meni, mi znamo što znamo, daljnju bi sudbinu toga trebalo prepustiti mladim jezikoslovcima koji su već došli na jezikoslovnu scenu jer i oni i naša jezikoslovna javnost o toj temi imaju dovoljno podataka da donose svoj sud i da oni nastave tu raspravu ako treba, ne trebaju nove općenite tvrdnje bez argumenata. Teško da im mi možemo dati što novo. Ali kad Brozović već traži nastavak, prisiljava me da kažem nekoliko popratnih riječi.

Mnogi iz širega kruga čitatelja, a i neki jezikoslovci nisu imali razumijevanja za Brozovićeve shvaćanja koja su bila pisana i s određenom političkom taktikom u olovnim vremenima u kojima smo djelovali. Donekle sam i ja bio jedan od takvih, ali kad ga nisam razumio, svaki put bih ga pitao za objašnjenje i ne samo da sam ih prihvaćao s razumijevanjem, nego sam i napisao članak pod naslovom Jezična politika Dalibora Brozovića i objavio ga 1993. u dva broja Vjesnika, a zatim ga prenio u svoju knjigu Hrvatski jučer i danas, tako da je svakomu dostupan. A svoju ocjenu njegove knjige Standardni jezik izrekao sam sada već davne 1971. godine, i to tako da je sam Brozović napisao da će morati uzeti u obzir neke moje napomene dođe li do novoga izdanja te njegove knjige. To je ono korisno i plodno neslaganje među sustručnjacima. Mislio sam da je tu posrijedi prvenstveno ono o početku hrvatskoga književnoga jezika, a sada vidim da nije. Da bi se znalo što sam pisao o toj temi, navest ću najvažnije:

1. Ne može se cijepati ono što ne postoji, s podnaslovom: Važnost poznavanja povijesti našega književnoga jezika, Hrvatski tjednik, 16. 7. 1971., i preneseno u moju knjigu Tisućljetni jezik naš hrvatski, s podnaslovom kao naslovom, Zagreb, 1991., str. 93.–98.
2. Još o početku hrvatskog književnog jezika, Hrvatski tjednik, 27. 8. 1971., Zagreb, str. 14. Članak je prenesen u moju knjigu Tisućljetni naš jezik hrvatski i u njoj nešto proširen.
3. Gundulićev jezik prema suvremenome hrvatskome književnom jeziku, Forum, god. XXVIII, knj. LVII, br. 5–6, Zagreb, 1989., i u knjizi Hrvatska jezikoslovna čitanka, Zagreb, 1990.
4. Poticaji i podaci za raspravu o početku hrvatskoga književnoga jezika, Jezik, 45., Zagreb, 1998., str. 121.–128.

5. Jezik Rituala rimskog – važna sastavnica u razvoju hrvatskoga književnog jezika, Filologija, 18, Zagreb, 1990., str. 73.–79., i u knjizi Bartol Kašić, Zbornik radova o životu i djelu, Zadar, 1994., str. 95.–100.
6. Malo razmišljanja o nazivima književni – standardni jezik, Fokus, 21. 5. 2001., Zagreb, str. 35.
7. 700 godina Hrvatskoga Očenaša, u knjizi Razmišljanja o Bogu i patnji, Zagreb, 2005., str. 95.–98.

U tim sam člancima iznio svoje razloge za shvaćanje da naš književni jezik počinje prije polovice 18. stoljeća, Brozoviću su ti članci bili dostupni i vjerojatno ih je pročitao jer čita Jezik, Filologiju i Forum, a članak je o Gunduliću u mojoj knjizi kojoj je on bio ocjenjivač, posljednju sam mu knjižicu i poklonio, ali se desetljećima i godinama nije osvrtao na to moje pisanje. Smatrao sam da je to zato što prihvaća moja gledišta. Ali sad vidim da ih ne prihvaća iako sam se u posljednjem članku u Jeziku na koji se osvrće, pohvalno izrazio o njegovu nastojanju.

Zato moram povodom Brozovićeve članka napomenuti jedno. Kad se čovjek upušta u pobijanje čijih gledišta, onda je red da pročita sve ono što je autor napisao o tome ili bar glavninu toga, dakle ono što je relevantno za problem, a ne pobijati općenitu tvrdnju iznesenu u jednome prigodnome članciću gdje sam se samo usput osvrnuo na spomenutu tezu, jer sam ju prije toga opširnije obrazložio. U očekivanju da će kolega Brozović nadoknaditi što je propustio, ne ću se sada upuštati u samu bit stvari da ne ponavljam ono o čem sam već opširno govorio, sve dok Brozović ne odgovori na glavna pitanja koja sam pokrenuo u spomenutim člancima i pobije moje razloge iznesene u njima. Tek tada i tako rasprava može biti korisna i plodna.

Ovdje ću usput spomenuti samo jednu sporednu temu koju Brozović dotiče u prethodnome članku: kada počinje srpski književni jezik?

Kad sam napisao da počinje 1847. godine, nisam tu godinu uzeo samovoljno. Tom sam se temom bavio kao student i već sam 1963. kao mlad asistent napisao da je godine 1847. izašao Karadžićev prijevod Svetoga pisma, Daničićev Rat za srpski jezik i pravopis i Pesme Branka Radićevića te zaključio: „...to se 1847. može smatrati početkom suvremenoga srpskog književnog jezika”. Brozović sada to osporava. Kaže da je u jednome smislu prekasna, a u drugome prerana. Zato ga lijepo molim da on kaže kada počinje srpski književni jezik i zašto tada?

Očekujem da će odgovoriti na sva pitanja koja sam mu ovdje postavio.

Sažetak

Stjepan Babić, sveučilišni profesor u miru, Zagreb

UDK 811.163.42-26(091), stručni članak

primljen 24. listopada 2005., prihvaćen za tisak 3. studenoga 2005.

On the Article about the Beginning of the Croatian Language Standard

In the dispute over the beginnings of the standard Croatian language, the author calls for an analysis of the already published data and grounds for the assertion that the present-day standard Croatian language has its beginnings in the late 15th century.

PITANJA I ODGOVORI

RONDEL I NJEGOVE HRVATSKE
ZAMJENE

Naš arhitekt Andrija Mutnjaković izrađuje za Osijek plan za okrugli trg promjera 30 metara, zasad s kipovima Strossmayeru, Ružički i Prelogu, i nazvao bi ga *rondel*. Pita, može li se kako nazvati hrvatski. Odmah sam mu odgovorio: Nije *rondel* tako ružna i nepotrebna riječ da se ne bi mogla upotrebljavati u hrvatskome jeziku, ali bi se mogla naći i hrvatska zamjena, npr. *okrugljak* ili *okruglica*. U Zagrebu doduše postoji poznati restoran Okrugljak i Zagrepčanima bi smetalo da se neki spomen-

-trg nazove Okrugljak, ali mislim da ne bi Osječanima. A *okruglicom* je prof. Olesch iz Kölna nazvao vrstu staroga slavenskoga sela koje je bilo izgrađeno oko okrugloga trga. Nazivu *okruglica* smetalo bi to što se tako u našim kuharicama nazivaju knedle.

Dakako to je bio moj spontani odgovor. Prvo djelo za kojim sam posegnuo, naš je nezaobilazni Rječnik stranih riječi B. Klaića. On ima više riječi s početkom *rond-*: *rondeau* v. rondo; *rondel* – 1. okrugli toranj bedema, okrugao štit; branik za ruku na koplju; 2. kratka pjesma od četrnaest rimovanih stihova (dvije kitice po četiri stiha, a treća ih ima šest) u kojoj se dva prva stiha

